

JULESZ MÁTÉ

Állatvédelem és szépirodalom

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

állatvédelmi jog, környezetvédelmi jog, természetvédelmi jog, jog és szépirodalom, környezetjog és filozófia.

„...az ember az élőlények lépcsőzetén egyelőre még alacsony fokot foglal el...mondjuk, hogy a féregtől az emberig...csak öt fok van... S fejlődött is ez az anyag, míg elérte alakjában és létében ezt az ötödik fokot, míg átalakult ezzé az állattá, amely gyilkol, rabol, hazudik, de amely mégis meg tudja írni a Divina Commediát...” – írja Pirandello a *Mattia Pascal két életé*-ben¹.

„Az erkölcsi törvény arra kötelezi az embereket, akik állatok, hogy másképpen éljenek, mint az állatok, ami kétségtelenül nehézségekkel jár, hanem emellett tetszeleg nekik...” – írja Anatole France *A pingvinek szigeté*-ben².

Montesquieu *De l'esprit des lois* c. művében rámutat, hogy „a törvények a legtágabb értelemben véve azok a szükségszerű viszonylatok, amelyek a dolgok természetéből következnek...vannak törvényeik az állatoknak, és az embernek is megvannak a maga törvényei”.

Néhány szóban összefoglalva, idén január 1-től jelentős módosulások történtek az 1998. évi XXVIII. törvény (állatvédelmi törvény = Ávt.) szövegében. A normaszövegbe kerültek az immár teljesen hatályon kívül helyezett 1974. évi 17. tvr. (az állam- és közbiztonságról) bizonyos rendelkezései. De nem teljesen szó szerinti normaszöveg-átvétel történt. Az Ávt. 24/A. § (1) bek. értelmében veszélyes ebnek minősül a Kormány által rendeletben meghatározott, az életre és a testi épségre természetes hajlamainál fogva fokozottan veszélyes eb.

Tilos a veszélyes eb bármely módon való szaporítása, tenyésztése – ideértve a véten szaporulatot is –, az országba való behozatala, kivitele, elidegenítése, **reklámozása**, hirdetése, bármely formában történő versenyztetése, őrző-védő feladatokra való tartása, képzése és alkalmazása (ibid. (2) bek.). Az (1) bekezdésben foglaltakon túl az állatvédelmi hatóság emberek vagy állatok – ingerlése nélkül – okozott súlyos sérülés miatt egyedileg ebet veszélyesnek minősíthet (a továbbiakban: veszélyesnek minősített eb) (ibid. (3) bek.). A veszélyes és a veszélyesnek minősített eb kizárólag az állatvédelmi hatóság által kiadott engedéllyel, kormányrendeletben meghatározott feltételek esetén és módon, egyedi azonosítóval ellátva tartható (ibid. (4) bek.). A veszélyes és veszélyesnek minősített ebet polgári jogi szempontból vadállatnak kell tekinteni (ibid. (5) bek.). Hazánkban a környezetvédelmi reklámjog szempontjából tilos reklámfajták közé sorolhatók a természet-, illetve környezetkárosításra ösztönző reklámok (a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. tv. 4. § b) pontja alapján), valamint az egészséges emberi környezet mint alapjog szempontjából a dohányreklámok bizonyos fajtái. **A bullterrierek és keverékeik reklámozása a többször módosított 1974. évi 17. tvr. 5. § (3) bek. alapján volt tiltott. Ez most a fentiek szerint alakul.**

Saul Bellow, amerikai író 1974-ben megjelent *Késő bánat* (*Him with his foot in his mouth*) c. kisregényében per tangens korszakot ad az USA-ban akkoriban divatos pitbulltenyésztésről: „Humanitárius társaságok és polgárjogi csoportok török a fejüket, hogyan védjék meg e gyilkos állatokat avagy gazdáik törvényadta jogait.”³

Egy helyi önkormányzati állattartási rendelettel kapcsolatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a veszélyes (veszélyesnek minősített) ebek tartására a jogalkotó az élet és vagyonbiztonság védelme érdekében jogosult eltérő szabályozást kialakítani. Az eltérő szabályozás tehát közérdeket, valamint az állam életvédelmi kötelezettsége teljesítését szolgálja. A jogalkotó az Ávt.-ben, valamint a veszélyes és veszélyesnek minősített eb tartásáról és a tartás engedélyezésének szabályairól szóló 35/1997. (II. 26.) Korm. rendeletben (Vekr.) meghatározta, hogy melyek azok az ebek, amelyekre – veszélyességükre tekintettel – speciális tartási

¹ Európa Könyvkiadó, Budapest, 1975, p. 113. Fordította Déry Tibor.

² Anatole France: *A pingvinek szigete*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1956., p. 56. Fordította Bölöni György.

³ Bellow, Saul: *Késő bánat* (*Him with his foot in his mouth*), Európa Könyvkiadó, Budapest, 1988, p. 43. Fordította András T. László.

szabályok kialakítása szükséges, valamint meghatározta ezeket a speciális tartási szabályokat is. Az ebek veszélyessége, az életvédelem biztosítása és ehhez kapcsolódóan a speciális tartási szabályok kialakítása nem tekinthető helyi közügynek. Magasabb szintű jogszabály – az Ávt. és a Vekr. – egyértelműen meghatározta, hogy melyek azok a szempontok, amelyek szerint egy kutya veszélyes, vagy veszélyesnek minősíthető.⁴

Az Ávt. 24/B. § szerint tilos az állatok között olyan viadal, az állatok egymás elleni uszításával olyan küzdelem (a továbbiakban együtt: állatviadal) szervezése, tartása, amely az állatok sérülését vagy elpusztulását okozhatja. Tilos továbbá az állatviadalra fogadás szervezése, az állatviadalon való közreműködés, részvétel, fogadáskötés. ((1) bek.) Tilos állatviadal céljára a) állatot tartani, tenyészteni, kiképezni, idomítani, valamint más személynek átadni, vagy forgalmazni; b) épületet vagy egyéb helyet, anyagi eszközt más személy rendelkezésére bocsátani ((2) bek.). Az (1) bekezdésben foglalt tilalom nem vonatkozik a külön jogszabályok alapján az állatoknak vadászaton való alkalmazására ((3) bek.). Az állatvédelmi hatóság a 24/A. § (4) bekezdése szerinti engedélyezési eljárásban jogosult kezelni a) az ebtartó nevét, születési helyét és idejét, lakcímét, b) az ebtartó nyilatkozatát, hogy nem áll cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alatt, c) az eb tartási helyét (a település neve, kerület, házszám) (24/C. §). Az állatvédelmi hatóság a veszélyes ebekről és a veszélyessé minősített ebekről nyilvántartást vezet, amely az alábbi adatokat tartalmazza: a) az ebtartó nevét, születési helyét és idejét, lakcímét, b) az eb tartási helyét, c) az eb fajtáját, születési idejét, nemét, színét, nevét, egyedi jelét (mikrochip számát) és marmagasságát, d) az eb egyéb egyedi jellemzőit, e) ivartalanított eb esetén az ivartalanítás időpontját (24/D § (1) bek.).⁵ Az (1) bekezdésben foglalt adatokat az eb elpusztulásától, elvesztésétől, tulajdonosváltásától számított három évig kell nyilvántartani (ibid. (2) bek.). Ha a veszélyes ebre vonatkozó ebtartás szabályait megszegik és emiatt az eb embernek vagy állatnak sérülést okoz, az állatvédelmi hatóság elrendeli az eb életének kioltását (24/E. § (1) bek.). Ha a veszélyesnek minősített ebre vonatkozó ebtartás szabályait megszegik és emiatt az eb a) embernek 8 napon belül gyógyuló sérülést vagy állatnak kisebb sérülést okoz, az eb ivartalanítását, b) embernek vagy állatnak ismételt az a) pont szerinti sérülést okoz, vagy embernek 8 napon túl gyógyuló sérülést, illetve állatnak súlyos sérülést okoz, az eb életének kioltását elrendeli az állatvédelmi hatóság (ibid. (2) bek.). A veszélyes vagy veszélyessé minősített eb tulajdonosa ellen indított büntető- vagy szabálysértési eljárás során jogerős határozattal elkobzott eb életének kioltását el kell rendelni (ibid. (3) bek.). A jogerős határozattal elrendelt hatósági beavatkozások (ivartalanítás, tartás egyedi azonosítás), továbbá a lefoglalás, az elkobzás és az eb élete kioltásának költségei az eb tulajdonosát terhelik (ibid. (4) bek.).

Változtak még az állatkísérletekre (25. § (5) bek., 29. § (4) bek., 31. § (1) bek.), továbbá az állatokon végrehajtandó beavatkozásokra (10. § (1) bek.), a veszélyes állat tartására és szaporítására⁶ (20. § (2)-(3) bek., 21. §, 22. § (2)-(3) bek., 23. §), valamint az állatker, a cirkuszi menaszéria és a kedvtelésből tartott állatok kereskedésének létesítésére és fenntartására vonatkozó általános szabályok (39. § (1), (3) bek., 40. § (4) bek.).

Montesquieu szerint az embert a megismerő- és az érzékelőképeség különbözteti meg az állatoktól, melyeknek csupán érzékelőképeségük van, és a növényektől, melyeknek egyik sincs, éppen ezért ez utóbbiak a leginkább megfelelnek a természet törvényeinek. „Az állatoknak nincsenek meg azok a legfőbb erényeik, amelyekkel mi bírunk... a legtöbbször jobban fenn tudja tartani magát, mint mi, és nem fordítják annyi rosszra indulataikat.”⁷

Állatpanzió és állatmenhely (állatotthon) létesítését az állatvédelmi hatóság engedélyezi (Ávt. 41. § (1) bek.). **Az állatvédelmi hatóság köteles az állat életének fájdalom nélküli kioltásáról gondoskodni, ha annak továbbélése megszüntethetetlen vagy csillapíthatatlan szenvedéssel járna, az állat meggyógyulása nem várható, az állat tartója ismeretlen, továbbá vadon élő állat esetében az egyed a szabadon élésre alkalmatlan.** Az állat életének kioltásával kapcsolatban felmerült igazolt költségeket – védett állatfaj

⁴ 49/2007. (VII. 3.) AB határozat III/3.2.

⁵ Állatvédelmi hatóságként a Kormány az Ávt. 24/C. §-ában és 24/D. § (1) bekezdésében foglaltak tekintetében a jegyzőt, valamint a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központját és területi szervét jelöli ki (az állatvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 334/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. § (2) bek.).

⁶ Ld: 8/1999 (VIII. 13.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet a veszélyes állatokról és tartásuk engedélyezésének részletes szabályairól.

Ld: az állatvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 334/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet.

⁷ Montesquieu, Charles-Louis: *A törvények szelleméről (De l'esprit des lois)*, Osiris Kiadó – Attraktor Kft., Budapest, 2000, p. 49. Fordította Csécsy Imre, Sebastyén Pál.

esetében is – az állattartó, illetve vadászható állatfaj esetében a vadászatra jogosult köteles megtéríteni.⁸ (45. § (1) bek.).

„A természettudományoknak van egy területe, amelyet, minthogy állatokkal foglalkozik, a zoológia dolgoz fel. A sokféle állat között helyet foglal az ember is”⁹ – írja Pirandello a *Mattia Pascal két életé*-ben¹⁰.

A BH¹¹ 2007. 169. jogesetben állatvédelmi bírságot kellett fizetnie annak¹², aki magyar szürke szarvasmarhák tenyésztésével foglalkozott, ám az általa tartott szarvasmarhákból három hónap alatt 78 elhullott. Az ellenőrzés során lesoványodott állapotban találták az állatokat; három bontatlan szarvasmarhatetem vizsgálata alapján megállapították, hogy az elhullás oka súlyos senyvesség volt. Az állatvédelmi törvény¹³ értelmében az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni¹⁴, tehát az állat számára olyan életkörülményeket biztosítani, amely az annak fajára, fajtájára és nemére, korára jellemző fizikai, élettani, tenyésztési és etológiai sajátosságainak, egészségi állapotának megfelel, tartási, takarmányozási igényeit kielégíti (elhelyezés, táplálás etc.)¹⁵.

„...a zoológus elismeri, hogy az ember épp abban különbözik a többi állattól, hogy gondolkodik...Az állatok dolga a gondolkodás nélküli szenvedés...úgy látszik, hogy aki szenved, annak állatnak kell lennie, s csak ha *állat*, csak akkor *ember*” – fejezi be fent megkezdett gondolatait Pirandello¹⁶.

MÁTÉ JULESZ

Questions of protecting animals and literature

The study *Animal protection and belles-lettres* implies the so-called „art and law” formula. Though belles-lettres and environmental law are two distant branches of sciences, common values bring them together within the framework of this writing. Pirandello, as well as Saul Bellow and Anatole France, all Nobel prized writers, were deeply concerned about nature protection, and this also gives opportunity to the author to highlight new regulations in the field of law relating to animal protection.

⁸ Állatvédelmi hatóságként a Kormány a jegyzőt jelöli ki (az állatvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 334/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. §-a).

⁹ „Tra i tanti animali che lo popolano è compreso anche l'uomo” (Pirandello: *Il fu Mattia Pascal*, Garzanti Libri s. p. a., 6. kiadás, 2002., p. 241.).

¹⁰ Pirandello (1975), p. 233.

¹¹ BH = Bírósi Határozatok

¹² Az állatvédelmi bírságról szóló 244/1998. (XII. 31.) Korm. rend. 1. §-a értelmében aki tevékenységével, vagy mulasztásával az állatok védelmére és kíméletére vonatkozó jogszabály rendelkezését, vagy hatósági határozat előírását megsérti...állatvédelmi bírságot köteles fizetni. A 3. § (2) bek. értelmében bírság kiszabását állatvédelmi szervezet is kezdeményezheti. (V.ö.: a társadalmi szervezetek actio popularisa az állatvédelmi törvény szerint!)

¹³ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (Ávt.)

¹⁴ Ávt. 4. § (1) bek.

¹⁵ Ávt. 3. § 8. pontja

¹⁶ Pirandello (1975), p. 234.